

*Шевкун А. В.,**викладач кафедри іноземних мов
Запорізького державного медичного університету*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ІДІОСТИЛЮ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ І. МАК'ЮЕНА "ATONEMENT" ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ І РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ)

Анотація. У статті розглядається актуальне питання впливу мовної особистості перекладача на кінцевий результат відтворення художнього тексту. Крім того, у фокусі уваги постає проблема адекватної передачі ідіостилу автора художнього твору, що є обов'язковою умовою якісного художнього перекладу. Опрацьовано теоретичні доробки сучасних науковців, присвячені вивченню особливостей індивідуального стилю автора, актуальним проблемам перекладу та ролі перекладача у системі «Автор – Перекладач – Читач (Реципієнт)». Особлива увага приділена інтерв'ю І. Мак'юена та зарубіжним дослідженням ранніх і сучасних етапів його творчості, у яких порушуються питання його творчої манери та стратегій оповіді. Здійснено порівняльний аналіз двох перекладів англійського постмодерністського роману "Atonement" українською та російською мовами.

Метою запропонованої статті стало визначення обсягу альтерації індивідуальних особливостей стилю автора твору та стилю самого твору під час перекладу роману українською та російською мовами. Наш підхід полягає в дослідженні обрамлюючого контексту як середовища, яке дозволяє в повному масштабі оцінити виправданість обраних перекладачами тих чи інших лексичних відповідників.

Аналіз показав, що експресивні звороти, авторські порівняння, епітети та метафори, а також різниця в лексичній та граматичній системах мов оригіналу та перекладів художнього твору є основними труднощами, які постають перед перекладачами. Результати дослідження свідчать, що в обох перекладах наведені проблеми вирішуються шляхом застосування перекладацьких трансформацій, особливо адаптування.

Встановлено також ряд факторів, які призводять до помилкової інтерпретації повідомлення, закладеного автором у текст. До них належать: помилкове відтворення змісту (внаслідок, приміром, недостатньої лінгвокультурної компетенції), невиправдане використання тропів, відсутніх в оригіналі, та спотворення художніх образів оригіналу. Через суб'єктивне сприйняття перекладачем змістового наповнення художнього твору (перекладач – також суб'єкт, який сприймає адресоване йому повідомлення), під час перекладу інколи відбувається повна або часткова втрата проявів авторського художнього та індивідуального стилю.

Ключові слова: переклад, перекладознавство, інтерпретація тексту, ідіостиль, стиль перекладу, еквівалентний переклад, адекватний переклад, перекладацькі стратегії.

Постановка проблеми. Під час роботи над художнім твором перед перекладачем неодмінно постає проблема не лише відтворення сюжетної лінії, а й адекватної передачі ідіостилу автора. Кінцевий результат перекладу мусить збері-

гати особливості мовної майстерності письменника засобами цільової мови.

У сучасному перекладознавстві проблема втрати індивідуальності автора художнього твору під час перекладу залишається незмінно актуальною. Дискусійним є питання творчого характеру перекладу та застосування перекладацьких стратегій, які допоможуть вирішити завдання передачі національно-культурної специфіки мови першоджерела та мінімальних втрат під час відтворення ідіостилу автора у процесі адаптування твору мовою перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми.

Проблемі адекватності перекладу ідейно-естетичного змісту художнього твору присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні теоретики і практики перекладу. Вивченням цієї проблематики займалися О.І. Чередніченко, Р.П. Зорівчак, М.Т. Рильський, Л.С. Бархударов, В.Н. Комісаров, М.М. Бахтін. До науковців, у роботах яких знаходимо дослідження творчості І. Мак'юена, жанрових, композиційних, стильових та мовних особливостей його художніх творів, належать Т.В. Кушнірова, О.О. Александрова, К.С. Веденкова, О.Л. Борисенко, О.А. Джумайло, К.М. Белова, Kiernan Ryan, Julie Ellam, David Malcolm, Christina Byrnes, Roger Clarke, Andy Gordon, Brian Finney, David Lynn, Richard Robinson та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Питанню втрати індивідуального стилю автора під час перекладу та вивченню перекладацьких стратегій, які забезпечують досягнення високого рівня відповідності тексту перекладу першоджерелу, у сучасному перекладознавстві присвячена чимала кількість наукових праць. Однак єдиного вирішення проблеми вибору таких стратегій під час створення адекватного перекладу не існує. Дискусійним залишається й питання визначення ролі перекладача як посередника між автором та реципієнтом чи як автора, який інтерпретує першоджерело і створює новий твір.

Актуальність нашого дослідження визначається недостатнім рівнем вивчення творчої особистості І. Мак'юена в українському літературознавстві. За наявності перекладів його літературного доробку українською мовою розвідок стосовно особливостей мовної майстерності письменника-постмодерніста у вітчизняному літературознавстві небагато. Наше дослідження покликане зробити внесок у вивчення проблеми відтворення ідіостилу автора на прикладі перекладу роману «Atonement».

Формування мети статті. Мета дослідження полягає в тому, щоб шляхом зіставного аналізу тексту роману І. Мак'юена

на "Atonement" та його українського і російського перекладів визначити так звані «проблемні місця», що є особливо складними для відтворення іншою мовою. Крім того, ця розвідка націлена й на вироблення шляхів подолання проблеми неадекватного відтворення ідіостилю письменника під час перекладу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

1) проаналізувати теоретичні розвідки вітчизняних та зарубіжних науковців стосовно проблеми перекладу ідіостилю автора художнього твору;

2) окреслити характерні риси ідіостилю І. Мак'юена, жанрово-композиційні та стильові особливості оригінального тексту роману "Atonement";

3) на фактичному матеріалі (переклад роману українською та російською мовами) дослідити вплив обраних перекладачем стратегій на результат перекладу;

4) провести порівняльний аналіз перекладів роману українською та російською мовами;

5) оцінити обсяг втрат індивідуальних особливостей стилю автора твору та стилю твору під час перекладу та запропонувати шлях подолання проблеми.

Виклад основного матеріалу. Переклад є процесом трансформації мовленнєвого утворення на одній мові в мовленнєве утворення на іншій [1, с. 127], причому домінування стилю перекладача над стилем автора оригіналу є недопустимим, а єдність змісту та форми і має становити предмет перекладу [2, с. 144]. Тож квалітативний переклад художнього твору відзначається дотриманням таких показників, як збереження стилю цього твору та ідіостилю його автора.

У зв'язку із цим вважаємо за потрібне подати дефініцію поняття «ідіостиль», на яку спиратиметься наше дослідження. Термін ввів В.П. Григор'єв, зауваживши, що опис ідіостилю повинен бути спрямованим на виявлення глибинного семантичного і категоріального зв'язку його елементів, які втілюють у мові творчий шлях поета, на сутність його явної та неявної рефлексії над мовою [3, с. 134]. У даному формулюванні ми не знаходимо достатньо чіткого визначення поняття, тому в роботі звернемося до запропонованого В.В. Виноградовим розуміння *індивідуального стилю автора* – це своєрідна, історично зумовлена, складна, структурно цілісна система засобів і форм словесного вираження в її розвитку; у стилі письменника поєднані, внутрішньо пов'язані та естетично виправдані усі використані мовні засоби [4, с. 169].

Важливою для дослідження є ідея В.Н. Комісарова про переклад як вид мовного посередництва, який цілком орієнтований на іншомовний оригінал [5, с. 43]. Це «мовне посередництво» виключає творчий характер перекладу та пропонує адаптивне транскодування, яке є, однак, лише подібним до перекладу та не призначене для повноцінної заміни тексту оригіналу.

Утім, не можна ігнорувати те, що у процесі перекладу іншомовного художнього твору перекладач стикається з рядом проблем, які унеможливають абсолютну точність відтворення. Сутність цих проблем зводиться до національно-культурних аспектів, відмінностей між мовою оригіналу та мовою перекладу (різниця у синтаксисі і морфології), жанрових особливостей твору та суб'єктивного характеру акту перекладу (перекладач презентує своє бачення та розуміння оригінального тексту). Саме останній проблемі й присвячене наше дослідження.

Українська школа художнього перекладу не підтримує ідею неперекладності та наголошує саме на *творчому характері* перекладу [2, с. 143–144]. М.Т. Рильський, зокрема, не погоджується з вимогами повноти та точності перекладу, вважаючи, що це призводить до буквалізму. Переклад має бути сміливим та не підпорядковуватись іншомовній стихії чи навіть індивідуальності автора оригіналу, між автором першотвору та автором перекладу повинна бути внутрішня спорідненість, переклад – акт найвищої дружби між письменниками [6, с. 240]. Головним, на думку митця, є розуміння і відчуття першоджерела, уміння ввійти у світ автора, якого він обрав для перекладу. Термін «адекватність» М.Т. Рильський замінює на «естетичну рівноцінність», акцентуючи увагу на впливі перекладу на читача рівною до оригіналу мірою.

Підтримку ідей про заглиблення в думки автора, осягнення змісту його творів та стилістичну відповідність оригіналу знаходимо у працях вітчизняних та радянських перекладознавців. М.М. Бахтін писав про діалог тексту як предмету вивчення та обмірковування зі створюваним *обрамлюючим контекстом*, у якому реалізується пізнавальна та оцінююча думки вченого. Така зустріч двох текстів – готового та створеного реагуючого тексту – є зустріччю двох суб'єктів, двох авторів [7, с. 301]. Також зосереджуючи увагу на впливі загального контексту на переклад, О.І. Чердніченко та В.М. Комісаров висловили теорію щодо *інтерпретативної позиції* перекладача. У процесі інтерпретації зміст повідомлення виводиться у формі ментальної пропозиції для виводу іншої пропозиції, яка пов'язана з нею аналітично (спільною реальністю, яка описується) або контекстуально (є інтерпретативно подібною, має спільні контекстуальні імплікації [8, с. 13]. Розширення тексту за допомогою позатекстового контексту є необхідним для розуміння того, чи міг автор використовувати те чи інше слово-образ, яке йому приписують у перекладі [2, с. 145].

Вважаємо, що наведені теоретичні здобутки провідних українських та радянських перекладознавців цілком вдало характеризують актуальну проблему неадекватного відтворення особливостей індивідуального стилю автора під час перекладу, яка виникає внаслідок суб'єктивності перекладача під час інтерпретації художнього твору. У нашому дослідженні ми пропонуємо детальне опрацювання проблеми, спираючись на український та російський переклади роману "Atonement" одного з найвидатніших британських письменників сучасності Ієна Мак'юена.

Ієн Мак'юен прославився творами, у яких змальовує непринадні сторони життя суспільства, тягар тасмниць та заплутані взаємини між людьми. Його романи характеризуються увагою до найменших деталей та усього спектру емоцій, які переживають персонажі. Критики неоднозначно ставляться до його творчості, однак романіст неодноразово ставав лауреатом престижних літературних премій. Починав свій творчий шлях І. Мак'юен із коротких історій у жанрі *horror fiction*, досліджуючи вплив переломних подій на головних героїв. Критики одразу відзначили особливий стиль автора, який притягував увагу прихильників жанру: "The secret of his appeal lay in his stylish morbidity, in the elegant detachment..." [9, с. 2]. Тематика подальшої творчості І. Мак'юена охоплює соціально-політичні проблеми та демонструє глибоке занурення у свідомість персонажів, філософські роздуми та роль письменника у суспільстві: "The clammy feel of impending evil which fouled the atmosphere

of his early fiction was dispelled by an emerging apprehension of the power of love and the possibility of redemption” [ibid.].

Роман “Atonement” (2001) і досі вважається одним із найкращих в його творчому добутку. Складна композиція з непослідовним у часі викладом подій та переказом однієї й тієї ж ситуації із суб’єктивної точки зору декількох учасників, майстерна гра слів, поєднання елементів історіографії та літературної вигадки – усе це вирізняє роман із-поміж інших творів письменника та є “an exaggerated testament to how he is a rarity in the literary establishment” [10, с. 2].

Особливу увагу до себе притягують нарративні стратегії та словесні засоби творення образності, реалізовані у цьому романі. Доцільним вважаємо звернутися в першу чергу до коментарів самого письменника із цього приводу. У одному з інтерв’ю він зізнається, що обожнював та надихався творчістю таких американських письменників, як Джон Апдайк, Філіп Рот та Сол Беллоу. І. Мак’юена не приваблював домінуючий стиль англійського роману з його стриманістю, чітким дотриманням правил того, як описувати класову та соціальну мобільність персонажів, меблі та гобелени у їхніх помешканнях [11]. Американські письменники здавалися йому більш вільними у використанні мовних засобів, мали більш демократичне та плюралістичне уявлення про те, яким має бути роман: “I felt rather impatient with the texture of the standard mainstream English novel, which seemed to me rather grey and unambitious compared to these expressive, explosive Americans with their freedom and boldness with language... I thought that I did want to be bold. I did want bright colours, I did want something a little savage. And I think that was reactive” [ibid.].

Сутність плюралізму полягає в розмаїтті поглядів на противагу єдиному підходу до проблеми. Вплив творчих шукань митців з-за океану відчувається у стилі оповіді в романі “Atonement”: І. Мак’юен користується прийомом поліфонії, на рівні з голосом автора у творі звучать голоси трьох головних персонажів – Брайоні Толліс, Сесилії Толліс та Робі Тернера. Події, які стають переламними у сюжеті, описуються з точки зору кожного з них, однак перевага не віддається автором жодній.

Джейсон Каулі в есе 1998 року критикував фрагментарність роботи Мак’юена, охарактеризувавши його твори як “narratives of moments: a series of imaginative set pieces which seldom coagulate into a fully realized work” [12, с. 44.]. Проте сам романіст вважає, що така непослідовність викладу відкриває неабиякі можливості для письменника: “It offers to the novelist... the ways in which lives can be transformed in a moment, and the ways in which, too... personality, character, can be explored. It does become the means by which personality is investigated” [11].

І. Мак’юен пропонує розглядати мову як надзвичайний засіб, за допомогою якого можна телепатично передавати власні думки іншій людині. У той же час письменник бажає дослідити усі комічні та трагічні можливості, які виникають, коли в цілому доброзичливі люди можуть стати ворожими один до одного через просте непорозуміння. Виходячи із цього, він називає «Atonement» романом про проблеми сприйняття – problems of perception [ibid.]. Припускаємо, що твердження можна поширити не лише на героїв роману, а й на читача. Мак’юен із досконалою майстерністю використовує слово, викликаючи в адресата повідомлення саме ті відчуття, думки й асоціації, які потрібні для динаміки сюжету та наближення до розв’язки. Як вже згадувалося раніше, у стилі письменника усі мовні засоби, які були використані у творі, є пов’язаними та естетично

виправданими. Тож коли під час перекладу ця система з якоюсь причиною порушується, читач-реципієнт сприймає повідомлення у кращому випадку неповно, в гіршому – викривлено.

Дотримуючись цього положення та поставлених перед нами завдань, доцільним видається проведення аналізу перекладів роману на мовному рівні за Л.А. Новиковим. Лінгвіст пропонує три рівні художнього тексту: ідейно-естетичний, жанрово-композиційний та мовний. Останній є системою зображувальних засобів мови, за допомогою яких виражається ідейно-естетичний зміст твору. У свою чергу, він поділяється на яруси: лексичний (семантичний), граматичний (морфологічний і синтаксичний), словоутворюючий, фонетичний тощо [13].

Проаналізувавши роман “Atonement”, доходимо висновку про протиставлення та протиріччя як основу нарації: контраст між Брайоні та Сесилією, між Брайоні та Лолою, між Герміоною та Емілі, між іншими персонажами, спогадами та воєнним часом тощо виражається антонімічно: “a stew” – “a shrine” (в описі кімнат сестер), “had a small man’s sharp features and a friendly, rodent look” [14, с. 131], “it was a cruel face, but his manner was pleasant” [ibid., с. 41], “cruel good looks” [ibid., с. 85], “It was a statuesque look, but her movements were quick and impatient” [ibid., с. 54], “Hermione had lisped and pranced and pirouetted through their childhoods ...so her scowling, silent older sister believed” [ibid., с. 99], “Prison made him despise himself, while she looked as adorable as he remembered her” [ibid., с. 137], “his most sensual memories... were bleached colorless through overuse” [ibid., с. 151].

Перша частина твору складається з 14 розділів та є найбільшою в романі, хоча описує лише кілька днів. Перші розділи дають детальний опис героїв та їх оточення, оповідь просувається повільно та декілька разів спостерігаємо зображення однієї події з різних ракурсів, що пропонує суб’єктивний погляд кожного учасника.

У тих частинах, де оповідь про Брайоні ведеться від третьої особи, використовується надзвичайно багато сильних епітетів, які описують емоції. Це або жах, від якого стигне кров в жилах, або відчай та приреченість, або високий ступінь задоволення, захоплення, обожнювання. Мак’юену прекрасно вдалося з іронією описати світобачення дівчинки, що вдається до властивих підліткам її віку крайнощів.

Емоційна напруженість повідомлення зростає й у моменти, які є для персонажів вирішальними: сцена біля фонтану, у бібліотеці, скоєння Брайоні злочину, зображення війни, поранених у госпіталах, зустріч після довгих років розлуки, усвідомлення масштабу скоєного тощо.

Переклади Віктора Дмитрука (українською мовою) та Ірини Дороніної (російською мовою) демонструють високий рівень професіоналізму викладачів та досконало передають стиль Мак’юена: “the delicious gloom” [14, с. 5] – «чарівна нітьма» [15, с. 4] – «уютная темнота» [16, с. 5]; “luminous, yearning fantasies” [14, с. 5] – «світлий, млюсних фантазій» [15, с. 4] – «томительных ярких фантазий» [16, с. 5].

Однак необхідно розглянути і приклади перекладу, які викликають питання. Важливим для дослідження є положення про різницю в лексико-семантичних системах мов оригіналу та перекладу, що неминуче призводить до втрат під час передачі інформації. Адаптування є однією з найбільш поширених стратегій перекладу у ситуаціях, коли відсутня можливість підібрати точний відповідник. Наприклад, рядок “falling in love could be achieved in a single word a glance” [14, с. 8] переклада-

ється «а стан закоханості виражався всього двома словами – «спалах очей» [15, с. 7] / «а зародження любові – двома словами: встхнувший вигляд» [16, с. 3]. Як в українській, так і в російській мовах відсутній точний переклад “a glance” одним словом. Таким чином, описовий переклад є виправданим.

Наведемо ще декілька подібних прикладів. В одній зі сцен на початку І. Мак'юен використовує дієслово *to absorb*, коли мова йде про тимчасове проживання дітей Квінсі в домі Толлісів (“*She had heard it said that the house could easily absorb three children*” [14, с. 8] – «Вона чула, як казали, що будинок легко помістить ще трьох дітей» [15, с. 8] – «Считалось, что дом Толлисов может принять еще троих детей» [16, с. 4]). Переклад дієслова звучить як «поглинати, вбирати в себе», і вибір, на перший погляд, є недоречним. Однак це слово має й інше значення – “to reduce the effect of a physical force, shock, or change” [17]. Цей глибший сенс точно відповідає ситуації, адже діти переживають стрес від сімейних чвар та розлучення батьків. Метою їх безстрокового перебування там є забезпечення психологічного комфорту. На жаль, переклади не передають зміст повідомлення повною мірою. Найближчим до цієї мети, на нашу думку, було б дієслово «прихистити / приютити», яке має на увазі не лише наявність достатнього місця в будинку, а й можливість забезпечення позитивного мікроклімату.

Аналогічно відбувається з іменником “*The Parents*”, який автор навмисно декілька разів вживає з артиклем та з великої літери і одразу пояснює такий вибір: “*The Parents. Whatever institutionalized strength was locked in this plural was about to fly apart, or had already done so...*” [14, с. 11]. В обох перекладах ніяк не передається цей використаний автором наголос. Вважаємо, що слово «батьки / родителі» у відповідному контексті можна передати великою літерою, тим самим зберігаючи задум письменника.

Доцільно звернути увагу на способи створення автором емоційної напруженості у ключових сценах, що ми коротко окреслили вище. В одній зі сцен другої частини роману, яка описує воєнні роки, І. Мак'юен послуговується висхідною градацією: “*Everywhere, a soup of smells – the sticky sour odor of fresh blood, and also filthy clothes, sweat, oil, disinfectant, medical alcohol, and drifting above it all, the stink of gangrene*” [14, с. 197]. В українському перекладі не повністю вдалося відтворити дану стилістичну фігуру, між нейтральним «запах» та негативно емоційно насиченим «сморід» не спостерігається наростання напруження: «*І мішанина запахів – липкий кислоуватий запах свіжої крові, а також брудного одягу, поту, солярки, дезінфекційних засобів, спирту, а понад усе – сморід гангрені*» [15, с. 245]. Припускаємо, що «сопук крові» міг би бути бракуючим елементом градації. У порівнянні переклад І. Дороніної вдало наслідує прийом автора оригіналу: «*И повсюду висел специфический спертый запах – смесь вязкого кислотатого запаха свежей крови, вони грязной одежды и пота, солярки, дезинфицирующих средств, медицинского спирта, а поверх всего – сморад гангренозной плоти» [16, с. 141].*

У досліджуваній проблематиці центральним постає питання впливу стилю перекладу на кінцевий результат та пов'язана із цим можлива втрата початкового сенсу першоджерела.

Цікаво, що в описі кімнати Брайоні та її одержимістю порядком в оригіналі використано “*a shrine to her controlling demon*” [14, с. 6] поряд із неодноразовим згадуванням “*possessed by a desire to have the world just so*” [ibid.], “*to be under strict instructions*” [ibid.], “*aspect of orderly spirit*” [ibid.], “*passion for*

secrets” [ibid.], “*a savage and thoughtless curiosity*” [14, с. 76], “*it was right, it was essential, for her to know everything*” [ibid.]. На нашу думку, ці вкраплення є важливим передвісником для читача і поступовим підведенням до ситуації, у якій Брайоні з її одержимістю дисципліною та впорядкованою гармонійністю «правильного» світу повернуться проти того, що в цю систему не вписується та скоїть фатальну помилку. В українському перекладі збережено авторський задум, а от у російському «*святилище демона дисципліни*» він трансформується в зовсім протилежне – «*храм божества порядку*». Ми вважаємо, що подібне відхилення від закладеного автором смислу в повідомлення викривляє і його сприйняття. Таким чином, риси характеру Брайоні, які є однією із причин майбутньої трагедії, в перекладі І. Дороніної втрачають негативний відтінок.

Подібна ситуація відбувається і з заміною особових займенників: “*Even writing out the she said, the and thens, made her wince, and she felt foolish... Self-exposure was inevitable the moment she described a character's weakness; the reader was bound to speculate that she was describing herself*” [14, с. 7]. Використовуючи особовий займенник «вона», Брайоні боялась, що читач асоціюватиме її як особистість із героїнею оповідання. Під час перекладу жіночій рід змінюється на чоловічий, що призводить до втрати смислу: «*Даже выводя на бумаге всего лишь «он сказал» или «а потом», Брайони вздрагивала... Описание слабостей персонажа неизбежно чревато саморазоблачением: читатель невольно заподозрит, что она описывает себя*» [16, с. 2].

У перекладах присутні й моменти, коли перекладач використовує троп, який не був вжитий у контексті автором. Наприклад, Віктор Дмитрук в одній із перших сцен, що покликана дати уявлення про образ і характер Лоли очима Брайоні, використав літоту: «*Сандалики відкривали браслетик на щиколотці, а нігті на ногах були яскраво-червоними. Від вигляду цих нігтів у Брайоні перехопило подих, і вона одразу зрозуміла, що не зможе просити Лолу зіграти принца*» [15, с. 10]. П'ятнадцятирічна Лола була найстаршою з дітей і, якщо звернутися до повного опису сцени, намагалася поводитися як доросла жінка: “*Their sister, who sat between them, with left leg balanced on right knee, was, by contrast, perfectly composed, having liberally applied perfume and changed into a green gingham frock to offset her coloring. Her sandals revealed an ankle bracelet and toenails painted vermilion. The sight of these nails gave Briony a constricting sensation around her sternum, and she knew at once that she could not ask Lola to play the prince*” [14, с. 10]. Це викликало у Брайоні відчуття настороженості, підозрілості, наміри Лоли в її думках описуються словами “*hostile*” та “*destructive*”. Тож, вважаємо, що літота використана недоречно, адже сприяє створенню прямо протилежного враження про героїню.

Не можемо залишити без уваги й помилки, які виникли у процесі перекладу. У роздумах юної Брайоні про розлучення як про ваду, яка не вписується в її ідеальне бачення стосунків та шлюбу, перекладач допускає грубу неточність: “*It was a mundane unraveling that could not be reversed*” [14, с. 9] – «*Для неї розвод был одним из печально неизбежных осложнений повседневной жизни*» [16, с. 4]. З англійської мови “*to reverse*” перекладається як «*повернути назад, обернути*». Згідно з перекладом І. Дороніної дівчинка бачить взагалі будь-який шлюб приреченим на розлучення, що суперечить її мотивам та уявленням в оригіналі. Вважаємо, що найкращим було б використати дієслово «*переграти / переиграть*», беручи до уваги мислення Брайоні як авторки

п'єси, для якої всі реальні події оцінюються з точки зору користі чи марності для досягнення морального уроку.

Подібним прикладом, де перекладацька творчість викривляє зміст першоджерела, є сцена прибуття дітей Квінсі до будинку Толлісів: "...caused her to shout to the *dazed young visitors*" [14, с. 9] – «примусили її закричати назустріч *роззубленим юним гостям*» [15, с. 9] – «она крикнула своїм *ошалевшим с дороги юним гостям*» [16, с. 4] – Перекладач викривала досить сильний прикметник «*ошалевший*» у даному контексті, гіперболізуючи враження дітей від раптової заяви Брайоні. На нашу думку, прикметники «*растерянный, изумленный, ошеломленный*» були б більш відповідними до ситуації.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Виявлення специфічних особливостей ідіостилу письменника та порівняльний аналіз перекладів роману українською та російською мовами дали підстави для визначення основних труднощів, які виникають у процесі перекладу на мовному рівні за Л.А. Новиковим, а саме: експресивні зврати, авторські порівняння, епітети та метафори, а також різниця в лексичній та граматичній системах мов оригіналу та перекладів художнього твору. Однак, якщо перелічені проблеми перекладачі майстерно вирішували шляхом використання відповідних стратегій, то відтворення змісту твору крізь призму сприйняття перекладача залишається перепорою для якісного результату.

Втручання в зміст всупереч прагненню максимально точно передати зміст, невинуватиме використання тропів, відсутніх в оригіналі, викривлена передача образів – усе це є перешкодами для вираження ставлення автора художнього твору до описаних у ньому подій та для забезпечення реципієнту можливості повною мірою відчути усю багатогранність письменника.

Безумовно, художній переклад є справжнім викликом майстерності кожного перекладача, проаналізовані в нашому дослідженні переклади І. Дороніної та В. Дмитрука виконані на високому рівні та передають усі відтінки мистецтва слова І. Мак'юєна на максимальному рівні, який дозволяють лексико-граматичні особливості української та російської мов. Однак проблема ролі перекладача як посередника між автором та читачем, який повинен дотримуватися чітких рамок, чи як письменника, чий індивідуальний стиль модифікує першоджерело і веде до його переосмислення, залишається невирішеним.

Перспективи дослідження бачимо в розгляді проблем передачі модальності в художніх творах, що дозволить провести більш глибокий аналіз питання втрати індивідуальності автора оригіналу під час перекладу.

Література:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. Москва : Международные отношения, 1975. 237 с.
2. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
3. Григорьев В.П. Грамматика идиостиля : В. Хлебников. Москва, 1983. 223 с.
4. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. Москва : Гослитиздат, 1959. 654 с.
5. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
6. Рильский М. Зібрання творів: у 20-ти т. Наука. Критика. Публіцистика. Т. 14. Літературно-критичні статті / упоряд. : В.С. Келембетова, М.К. Наєнко ; ред. Г.Д. Вервес . Київ, 1986. 528 с.
7. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва : Рипол Классик, 1979. 424 с.

8. Комиссаров В.Н. Когнитивные аспекты перевода. *Перевод и лингвистика текста. Всерос. центр переводов научно-технической лит. и документации.* Москва, 1994. С. 5–22.
9. Ryan K. Ian McEwan. Plymouth, U.K.: Northcote House, 1994. 75 p.
10. Julie Ellam. Ian McEwan's Atonement. *Continuum Contemporaries.* London : Continuum, 2009. 96 p.
11. Koval R. An Interview with Ian McEwan. *Erudition Online.* 2004. Issue 4. URL : <https://www.abc.net.au/radionational/programs/archived/booksandwriting/ian-mcewan/3630848#transcript> (дата звернення: 28.09.2019).
12. Cowley J. Portrait: Ian McEwan. *Prospect.* London : Prospect Publishing Ltd, December 1998. P.42–45
13. Новиков Л. А. Художественный текст и его анализ. Москва : Едиториал УРСС, 2003. 301 с.
14. McEwan I. Atonement. London : Vintage Publishing, 2002. 384 p.
15. Мак'юен І. Спокута / пер. з англ. В. Дмитрука. Львів : Кальварія, 2008. 344 с.
16. Макьюэн И. Искушение / пер. с англ. И. Дорониной. Москва : Эксмо, 2008. 464 с.
17. Cambridge Dictionary Online : веб-сайт. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/absorb> (дата звернення: 29.09.2019).

Shevkun A. Problematic aspects of rendering the author's idiosyncrasy in the process of translation (based on the novel by I. McEwan "Atonement" and its Ukrainian and Russian translations)

Summary. The article deals with the actual issue of the influence of translator's linguistic identity on translation of the literary work. Besides, the problem of preserving the author's idiosyncrasy, which is a necessary condition of high-quality literary translation, is in focus. We have studied theoretical works of modern scientists devoted to the investigation of features of the author's individual style, actual problems of translation and the translator's role in the system "Author – Translator – Reader (Recipient)". Particular attention is paid to I. McEwan's interviews and foreign studies of the early and contemporary stages of his work, which raise questions about his creative manner and narrative strategies. A comparative analysis of two translations of the English postmodern novel "Atonement" into Ukrainian and Russian is presented.

The purpose of the proposed article is to determine the extent of alteration of individual features of the author's style and the style of the literary work itself when translating a novel into Ukrainian and Russian. Our approach is to investigate the framing context as an environment that allows us to fully evaluate the validity of translators' choice of translation options.

The analysis showed that figures of speech, author's unique comparisons, epithets and metaphors, as well as differences in the lexical and grammatical systems of the language of the original literary work and target languages are the main difficulties faced by translators. The results of the study showed that in both translations these problems were solved by applying transformations, especially adaptation.

A number of factors that lead to the misinterpretation of the message embedded in the text have also been identified. These include: interpreter interference with the content due to lack of linguistic and cultural competence; unjustified using of the tropes which are absent in the original text and distorted disclosure of character images. Due to the subjective perception of the literary content by translator (translator is also the subject who perceives the message addressed to him/her), the translation partially or fully loses the manifestations of the author's artistic and individual style.

Key words: translation, translation studies, text interpretation, idiosyncrasy, translation style, equivalent translation, adequate translation, translation strategies.